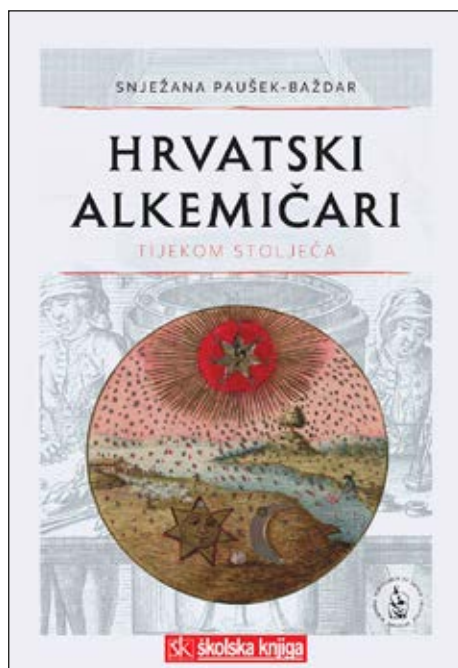

Snježana Paušek-Baždar

Hrvatski alkemičari tijekom stoljeća (Čitana recenzija na predstavljanju knjige, Zagreb, HAZU, 13. lipnja 2017.)

Izdavači: Školska knjiga i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2017.

Autorica knjige *Hrvatski alkemičari* prof. dr. Snježana Paušek Baždar već se 1994. istaknula knjigom *Flogistonska teorija u Hrvata* objavljenom na temelju doktorske disertacije iz 1991. i time prvom sintezom nekog područja povijesti kemije u Hrvata. S obzirom na to da je 2001. izišlo kapitalno djelo akademika Drage Grdenića *Povijest kemije* u kojem je obrađena i povijest alkemije, ali bez spominjanja hrvatskog doprinosa, to ju je potaknulo da taj doprinos istraži. Godinama je sakupljala građu o životu i djelovanju pojedinih hrvatskih alkemičara i te rezultate do 2015. objavljivala kao saopćenja na

skupovima i radove u časopisima. Tada je zaključila da bi se uz odgovarajući *Predgovor* i *Opis obilježja europske alkemije* ti rezultati mogli objediniti u knjigu koju danas kao lijepo, zanimljivo i vrijedno djelo ovdje predstavljamo.

Urednici su knjige akademik Nenad Trinajstić i Goran Bukan, a recenzenti akademik Leo Klasinc i prof. dr. sc. Erna Banić-Pajnić.

Fascinantno je kako su originalnu filozofsku hipotezu o manje-više četiri elementa koja svojim interakcijama objašnjavaju svijet u svoj njegovoj raznolikosti, alkemičari tijekom stoljeća prilagođavali htijući uz njezinu pomoć izvući objašnjenje, ali i recept za dobivanje željenih im tvari, ponajprije zlata. Budući da to, naravno, nije uspijevalo, premda su to neki tvrdili, trebalo je čitav postupak pri opisivanju tako potanko objasniti da svakome koji to ne bi postigao bude jasno da je u nečemu pogriješio. Tako treba razumjeti i nužnost aktivne uključenosti Boga (Krista) u postupak, što je dakako mogao postići jedino iznimno pripremljeni alkemičar. Rani hrvatski alkemičari (Barbara Celjska, zagrebački kanonik Ivan, Daniel Istranin, Petar Bono) pojavljuju se u XIV. stoljeću, a cilj im je bio dobiti *kamen mudraca* i *eliksir života* kao put do zlata i zdravlja, a oni kasniji (Federico Grisogono, Julio Camillo Delminio, Ivan Bratti, Ivan Leopold Payer), u skladu s dolazećim vremenom velikih putovanja i otkrića, više su bili orijentirani na metale, planete, transmutaciju i svojstva *umjetnog zlata*, ali i na praktične rezultate. Novo je doba nakon otkrića kisika, radom Lavoisiera iz 1789. i odbacivanjem flogistonske teorije kao pogrešne hipoteze, označilo rađanje suvremene kemije. Međutim, zbog mnogih vrijednih rezultata svojih pokusa i svoje nesumnjivo važne duhovne komponente koja veliča ljudsku maštu, upornost i predanost ostvarenju željenog cilja, alkemija nastavlja živjeti uz bok kemije do u XIX. stoljeće, s tim da joj duhovna komponenta s vremenom prelazi u umjetničku komponentu – kao što to lijepo demonstriraju slike u knjizi te mnoga djela kao na primjer Goetheov *Faust* ili globalni uspjeh knjige *Alkemičar* Paola Coelhoa. A i povijest potvrđuje da traženje nečega vrijednog može dovesti do nalaženja mnogo vrednijeg.

Leo Klasinc